אילימא משום דמקיף לה סולמא דצור מהך גיסא ומחתנא דגדר מהך גיסא בבל נמי מקיף לה פרת מהך גיסא ודיגלת מהאי גיסא דכולא עלמא נמי מקיף אוקיינוס דילמא מעלות ומורדות קאמרת א"ל [א]קרקפנא חזיתיה לרישך בי עמודי כי א"ר יוחנן להא שמעתא איתמר נמי כי אתא רבין א"ר יוחנן ואמרי לה א"ר אבהו א"ר יוחנן [א]מעלות ומורדות שבארץ ישראל אין חייבין עליהן משום רה"ר לפי שאינן כדגלי מדבר בעא מיניה רחבה מרבא[ב] תל המתלקט עשרה מתוך ארבע ורבים בוקעין בו חייבין עליו משום רה"ר או אין חייבין עליו אליבא דרבנן לא תיבעי לך השתא ומה התם דניחא תשמישתיה אמרי רבנן לא אתו רבים ומבטלי לה מחיצתא הכא דלא ניחא תשמישתיה לא כל שכן כי תיבעי לך אליבא דר' יהודה מאי התם הוא דניחא תשמישתיה הכא הוא דלא ניחא תשמישתיה לא אתו רבים ומבטלי מחיצתא או דילמא לא שנא א"ל חייבין ואפי' עולין לו בחבל א"ל אין ואפילו במעלות בית מרון א"ל אין איתיביה [ג]חצר שהרבים נכנסין לה בזו ויוצאין (א) בזו רה"ר לטומאה ורשות היחיד לשבת מני אילימא רבנן השתא ומה התם דניחא תשמישתיה אמרי רבנן לא אתו רבים ומבטלי מחיצתא הכא דלא ניחא תשמישתיה לא כ"ש אלא לאו ר' יהודה היא לא לעולם רבנן ורה"ר לטומאה איצטריכא ליה ת"ש [ד]מבואות המפולשות בבורות בשיחין ובמערות רשות היחיד לשבת [ה]ורשות הרבים לטומאה בבורות סלקא דעתך אלא לבורות רשות היחיד לשבת ורשות הרבים לטומאה מני אילימא רבנן השתא ומה התם דניחא תשמישתיה אמרי לא אתו רבים ומבטלי לה הכא דלא ניחא תשמישתיה לא כ"ש אלא לאו ר' יהודה היא לא לעולם רבנן ורה"ר לטומאה איצטריכא ליה ת"ש [ו]שבילי בית גילגול וכיוצא בהן רשות היחיד לשבת ורה"ר לטומאה ואיזהו שבילי בית גילגול אמרי דבי ר' ינאי כל שאין העבד יכול ליטול סאה של חיטין וירוץ לפני סרדיוט מני אילימא רבנן השתא ומה התם דניחא תשמישתא אמרי רבנן לא אתו רבים ומבטלי לה מחיצתא הכא דלא ניחא תשמישתא לא כל שכן אלא לאו רבי יהודה היא א"ל שבילי בית גילגול קאמרת יהושע [ז]אוהב ישראל היה עמד ותיקן להם דרכים וסרטיא כל היכא דניחא תשמישתא מסרה לרבים כל היכא דלא ניחא תשמישתא מסרה ליחיד: **מתני'** [ח]אחד בור הרבים ובאר הרבים ובאר היחיד עושין להן פסין אבל לבור היחיד עושין לו מחיצה גבוה י' טפחים דברי ר' עקיבא ר' יהודה בן בבא אומר [ט]אין עושין פסין אלא לבאר הרבים בלבד [י]ולשאר עושין חגורה גבוה עשרה טפחים:

גמ'

[ס]נעלות בו לא"י והוא גבוה י' טפחים:] **ומחתנא.** מורד [ע][מחריץ עמוק י' טפחים ורחב ד' סביב א"י מאידך גיסא] והוי לה מחיצה ונהי דאסור לטלטולי מדרבנן מיהו לאו רה"ר דאורייתא היא לאתחויבי עליה: **מעלות ומורדות שבה קאמרת.** שאין חייבין עליהם משום רה"ר דלא ניחא דריסה דידהו ולא הוי רה"ר: **קרקפנא.** כעין הגולגולת כלומר אדם חשוב: **עמודי.** של בית מדרש של ר' יוחנן: **שאינן כדגלי מדבר.** דארץ חלקה היתה שהענן משוה אותה: **ואפי' עולין לו בחבל.** בעיא היא ורחבה קאמר לה: **מעלות בית מרון.** זקופין מאד ומעלה קצרה ומהלכין בה בזה אחר זה ולא שנים יחד כדאמרי' בר"ה (ד' יח.) כבני מרון כמעלות בית מרון: **חצר שהרבים נכנסין לה.** דרך פתחים או פרצות של עשר: **דלא ניחא תשמישי'.** לרבים לדריסה שהפתחין קצרין וגידודין יש באסקופה ופשיטא דלא מבטלה בקיעת רבים למחיצות: **אלא לאו ר' יהודה.** ואשמעי' דהיכא דלא ניחא תשמישתיה מודי: **בבורות סלקא דעתך.** היכי הוי מבוי בתוך הבור: **לבורות.** שיש בור בראשו אחד ובספה (ב) אחת קצרה מהלכין שם עד שעוברין: **שבילי בית גילגול.** מעלה גבוהה וזקופה היא בארץ ישראל: **יהושע אוהב ישראל היה.** ובמעלות ומורדות דארץ ישראל מודינא לך דאין חייבין עליהן וכי אמינא לך דחייבין בשאר ארצות קאמינא: **מתני' בור הרבים.** אי פסקי מיא מדכרי אהדדי: **באר היחיד.** נמי שרי דהא לא פסקי מיא: **לבאר הרבים.** דאיכא תרתי למעליותא: **חגורה.** היקף של חבלים:

גמ'

אילימא משום דמקיף סולמא דצור. הוא מלי לאקשויי מר' יוחנן גופיה דאמר לעיל ירושלים אלמלא דלתותיה נעולות בלילה חייבין עליה משום רה"ר ושמא התם הוי אליבא דר' יהודה דלית ליה דאתו רבים ומבטלי מחיצה והכא אליבא דרבנן: **דילמא** מעלות ומורדות קאמרת. ודווקא בארץ ישראל כדמפרש טעמא בסמוך יהושע אוהב ישראל היה אבל בחוצה לארץ חייב ואליבא דר' יהודה אבל לרבנן אפי' בחוצה לארץ פטור דלא אתו רבים ומבטלי מחיצה ותימה דלרבנן כל ארץ ישראל תעשה רה"י ע"י סולמא דצור ומחתנא דגדר ובבל נמי דמקיף לה דיגלת ולא אתו רבים ומבטלי מחיצתן ולר' יוחנן דאמר בפרק הדר (לקמן ד' סז:) קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה אפי' כור ואפי' כוריים הזורק לתוכו חייב והוא הדין אפי' אלף כורים למה שיעור יהיה וי"ל דמחיצה שאינה עשויה בידי אדם לא חשיבא מחיצה כולי האי ואפי' רבנן מודו דאתו רבים ומבטלי מחיצה: **קרקפנא** חזיתיה לרישך. רישך היינו רבה שהיה רבו של אביי והוי כמו רישך בקירילי וריש דרישך בחמימי (שבת ד' נה.) ומצינו שהלך רבה לארץ ישראל ללמוד תורה לפני ר' יוחנן בסוף פרק שני דייני גזירות (כתובות ד' קיא.) אבל אביי עצמו לא מצינו שהלך ללמוד תורה שם [ט][ועוד שלא ראה אביי את ר' יוחנן אבל רבה תלמידו של רבי יוחנן הוה][י]: **תל** המתלקט כו'. לא הוה שמיע ליה הא דא"ר יוחנן מעלות ומורדות שבארץ ישראל כו' אבל בחוצה לארץ חייבין: **מני** אילימא רבנן. וא"ת לימא לעולם רבנן וקמשמע לן דאפילו לטלטל שרי דמפסי בירלות לא שמעינן דבעולי רגלים הקילו וי"ל דעדיפא קא משני[כ]: **אלא** לאו ר' יהודה. וא"ת ולוקמא כגון שיש שתי מחיצות גמורות דבההיא ודאי מודה ר' יהודה וי"ל דע"כ בשנפרצה מד' רוחות דאי בנפרצה מב' רוחות מאי איריא דלא ניחא תשמישתיה אפי' ניחא תשמישתיה נמי כדפריך לרבנן: **תא** שמע מבואות המפולשות. במסכת טהרות (פ"ו מ"ו) גרסי' בגיאות והיינו בורות שתחת הגיאות פי' רבינו חננאל וכגון שהבור רחוק מן הכותל ג' טפחים מכל צד והולכין דרך כאן וכאן וקא משמע לן דאפי' הכי לא בטלי מחיצה דאי בור הולך מכותל לכותל פשיטא דהוי רה"י והא דנקט בור ולא נקט מחיצה מופלגת ג' מן הכותל משום דבבור הוי אלום טפי דאע"ג שרשות הרבים נמי מהלכת בתוכו אפי' הכי הוי רשות היחיד לשבת: **ואיזהו** שבילי בית גלגול כו'. ואם תאמר והא ע"כ שבילי בית גלגול היו מתלקטים עשרה מתוך ארבע הואיל והוי רשות היחיד לשבת וא"כ מה צריך הכא לאתויי דר' ינאי ועוד קשיא דאמאי לא משני רשות הרבים לטומאה איצטריכא ליה כדמשני לעיל ויש לומר דמשום הכי מייתי מדר' ינאי דמשמע דעיקר חידושא הוי שהוא רשות היחיד לשבת מדלא אמרינן אפילו אין העבד יכול לרוץ כו' אפ"ה הוי רשות הרבים ואם תאמר ולמה לי אין העבד יכול לרוץ אפי' יכול נמי הוי רשות היחיד כיון שמתלקט עשרה מתוך ארבע ויש לומר דבעינן שלא יהא ניחא תשמישתיה שלא יהא עשוי כעין מדרגה דלא תהוי מחיצתא נדרסת דאמר בפרק כל גגות (לקמן ד' פט:) [ל]דלא הויא מחיצתא:[מ] **יהושע** אוהב ישראל היה. דוקא שבילי בית גלגול דלא ניחא תשמישתיה כלל כדמפרש ר' ינאי שאין העבד יכול לרוץ אבל מבוי מפולש לבורות וחצר שרבים נכנסים לה בזו ויוצאין בזו הוי רה"ר לר"י אע"ג דהוו של יחיד הואיל וניחא תשמישתיה ורצוי למוסרו לרבים הוו רה"ר לר' יהודה ע"י בקיעת רבים ולהכי לא קאמר אלא דמשמע דצריך עדיין לשנויא דלעיל: **חגורה.** פירוש מחיצה:

והא

עין משפט
נר מצוה

כב א מיי' פי"ד מהל' שבת הלכה ד סמג לאוין סה טור וש"ע א"ח סי' שמה סעיף יד:

כג ב מיי' פי"ב מהל' שאר אבות הטומאות הלכה ג:

כד ג מיי' פי"ז מהל' שבת הלכה ל:

כה ד מיי' שם הל' לא:

◆

רבינו חננאל

אי נימא דהיא כגון מוקצה שאמרנו דחד גיסא דסולמא [דצור] דצד גבוה, וחד גיסא מחתנא דגר. בבל נמי חד גיסא מקף לה פרת וחד גיסא מקף לה דיגלת. כל העולם כולו מקף ליה אוקייאנוס. פי' (בחר א' מוחים) [בחור אלמוחיט]. דילמא מעלות ומורדות דארץ ישראל שהן מוקצין [אין חייבין] עליהן משום רשות הרבים. א"ל קרקפנא, כלומר גולגולת גדולה, מבין העמודין של בית המדרש ראיתי ראשך כשאמר ר' יוחנן זו השמועה. וכן א"ר אבהו וא' רבי יוחנן מעלות שבארץ ישראל, כגון תל שהוא מוקצה וכיוצא בו, ומורדות כגון חריצין מרווחין וכיוצא בהן, אין חייבין עליהן משום רשות הרבים לפי שאינן כדיגלי מדבר, שהיו העגלות מהלכין בהן, והיו הדרכים משוין בלא רצפין ובלא נקעין ובלא פתחים. בעא מינה רחבה מרבה תל המתלקט עשרה טפחים גובה מתוך ד' אמות ורבים בוקעין בו, כלומר עוברין ושבין על גבי התל ההוא מהו. אליבא דרבנן דפטרי בפסין אע"ג דפסקי להו רבים, לא תיבעי לך, דהא לא חיישינן להפסקה ורשות היחיד היא. כי תיבעי לך אליבא דר' יהוד' דאמר יסלקנה לצדדין דהפסקה מבטלת למחיצות, מאי. התם בפסין דניחא תשמישתיהו אמרינן דהפסקה מבטלת דהא רשו בה רבים, לפיכך היא כרשות הרבים. אבל היכא דלא ניחא תשמישתיה אפי' אי אפסקוה אמרינן בטלה דעתיה. ואסיקנא הפסקת [רבים] (דר') [לר'] יהוד' מבטלת מחיצות, ואפי' לא ניחא תשמישתיה אלא עולין לאותו התל ולכל (מוציא) [כיוצא] בו בחבל. וכן אפי' מעלות של בית חורון. ומותבינן עליה מיהא חצר שהרבים נכנסין בו בצד זו ויוצאין בצד אחר כנגדו רשות היחיד לשבת ורשות הרבים לטומאה, שספק נגע בה ספק לא נגע בה טהור, דקימ' לן ספק טומאה ברשות היחיד טמא, ברשות הרבים טהור. מאי לאו ר' יהודה היא וקתני רשות היחיד לשבת. ודחינן לא רבנן היא ורשות הרבים לטומאה איצטריכא ליה. ת"ש מבואות המפולשין לבורות שיחין ומערות וכו'. פי' כגון שיש חוץ למבוי בור

מסורת הש"ס

א) [יבמות עח.], ב) [גי' ר"ח מרבה], ג) לעיל ח. [טהרות פ"ו מ"ו] תוספ' לטהרות פ"ו ה"ה, ד) טהרות פ"ו [מ"ו ושם אי' השבילין], ה) שם, ו) [מנחות סה.], ז) [לעיל יח.], ח) גירסת רש"ל, ט) רש"ל, י) [עיין תוס' יבמות עח. ד"ה מזיקים], כ) א"נ כיון דלא נפרצה אלא מב' רוחות ולא ניחא תשמישתיה פשיטא דלרבנן דאמרו לא אתו רבים ומבטלי מחיצה דשרי אפי' לטלטל. א"נ מלישנא דבריית' לא משמע היתר טלטול כדאמר עלה לעיל אי מהתם ה"א ה"מ לזרוק וכו' [תוספות ישנים כ"י], ל) [עיין נג: תוס' ד"ה חייב], מ) א"נ אי עבד יכול לרוץ הוה ניחא תשמישתיה ואתו רבים ומבטלי מחיצתא לרבי יהודה ולא מסרה ליחיד [תוספות ישנים].

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' ויוצאין בזו רשות היחיד לשבת ורשות הרבים לטומאה מני: (ב) רש"י ד"ה לבורות וכו' ובספה קצרה כצ"ל ותיבת אחת נמחק:

◆

מוסף רש"י

רה"ר לטומאה. וספיקא טהור, דהא ספק טומאה מסוטה גמרינן וסוטה כגון האי תגר לאו מקום ייחוד ופתילה הוא (לעיל ח.). **אחד בור הרבים.** אי פסקי מיא מדכרי אהדדי ולא מטלטלי התם (לעיל יח.). **בור.** מים מכונסים (שם). **באר.** מים חיים (שם).

◆

רבינו חננאל (המשך)

או שיח כו' שנכנסין למבוי מצד זה ויוצאין מצד האחר למלאות מים מן הבור או מן השיח או מן המערה שחוץ למבוי על פני המבוי, רשות היחיד לשבת ורשות הרבים לטומאה. [וכגון שהבור רחוק מן הכותל ג' טפחים מכל צד והולכין דרך כאן וכאן]. פי' שביל מקום מעבר צר כדמתרגמי' במשעול הכרמים בשביל כרמיא. [ופי'] משעול מש עול כלומר אין זה יכול ליכנס עד שיצא חבירו. כלומר אין מכיל המעבר (שם) [שני] בני אדם. בית גדיגר מלשון גידוד חמשה ומחיצה חמשה. ואמרי דבי ר' ינאי כל שאין העובר יכול ליטול סאה של חיטין וירוץ לפני סרדיוט זהו שביל בית (ד)גדגר [א]. כל[ומר] מקום צר. ופרקינן יהושע אוהב היה לישראל ותיקן להם דרכים וסרטאות, כל היכא דניחא תשמישתיה מסרה לרבים, וכל היכא דלא ניחא תשמישתיה לא מסרה לרבים. ר' יהוד' בן בבא אומר אין עושין פסין אלא לבור ברשות הרבים בלבד.

[א] פי' בערוך ערך גלגל ג'.